

LES PUBLICACIONS PERIÒDIQUES A LES BORGES BLANQUES AL LLARG DEL SEGLE XX

Manel Giné Freixes

1. INTRODUCCIÓ

Gràcies als periòdics que s'han anat publicant al llarg dels anys, els investigadors disposen d'una preuada font de documentació històrica. I pel que concerneix a revistes d'àmbit local i comarcal publicades en temps passat, els seus escrits ens permeten de conèixer el tarannà del habitants de les nostres viles i ciutats, d'assabentar-nos dels fets més o menys importants ocorreguts a la població, les picabaralles entre els veïns, els robatoris, les rivalitats entre la gent que formaven part de partits polítics d'esquerra o de dretes, els accidents, els problemes que havia de resoldre l'ajuntament, etc. Doncs aquelles revistes locals, si eren setmanals o quinzenals, tenien un paper important en la comunicació i divulgació de notícies de caire local i comarcal. I no cal dir que per a l'investigador o el lector és un veritable plaer poder llegir aquells articles i aquelles cròniques redactades per aquells que podríem dir-ne periodistes improvisats.

Pel que fa a la premsa comarcal, les Garrigues (gosaria dir que, potser, llevat de les Borges) és una comarca més aviat pobra en publicacions locals sobretot durant els primers anys del segle passat.

Això que acabo de dir ho corrobora la informació que en dóna la *Història de la premsa catalana* de Joan Torrent i Rafael Tasis (1966), al capítol on es parla de la premsa publicada a les Garrigues.

Vegem a continuació els títols de les revistes que, segons l'esmentada *Història de la premsa catalana*, van aparèixer a les Garrigues durant les primeres dècades del segle XX. A l'Albi es publicà, el 1923, *Federació*; en van sortir 25 números de quatre pàgines cadascun. *L'Escut* va aparèixer a Arbeca el 1923, tenia vuit pàgines i se'n van publicar 59 números. A la Granadella aparegué per primera vegada a la llum el 6 de gener de 1933, *Clarí*, de quatre pàgines el darrer número va sortir el 1934. A Juneda, el 1916 surt *La Pubilla*, setze pàgines, no sabem quants números se'n van publicar (segons el "Guia de la premsa de les comarques lleidatanes", a Juneda, als anys vint del segle passat, s'hi publicaven *La Pubilla* i *Palestra*). A la Pobla de Cérvoles, el 1910, sortí *Parròquia*, de dues pàgines, ignorem quants números en van sortir. Per poder tenir més informació sobre els periòdics publicats a les Garrigues cal consultar l'esmentada *Història de la premsa catalana*¹.

Heus ací les revistes que van veure la llum a les Borges durant els primers decennis del 1900. Però ací només esmentarem els títols, ja que del contingut dels articles, del format, de la periodicitat, etc. en parlarem a continuació, a l'apartat dedicat als periòdics publicats a la ciutat de les Garrigues. *Bor-*

¹ Cal recordar però, que a partir dels anys seixanta del segle passat, es van publicar a les Garrigues, a més de les de Borges, les revistes següents: *Fonoll* (1978) de Juneda, *El Cérvol* (1987) de Cervià i *Garbinada* (1992) de Granyena.

jas-Revista (1913). *Butlletí Parroquial* (1914), *L'Avenç* (1916), *L'Estel* (1917), *Sang Nova* (1918), *Sempre Avant* (1921), *Lluita* (1932), *Horitzó* (1932), *Associació d'Amics del Terrall* (1961), *Terrall* (1981) *Oliu* (1990). Exceptuant *Terrall*, no sabem si la tirada d'exemplars de les mencionades revistes era molt important. Encara que onze títols semblen que sigui molt, volem recordar que d'algunes d'aquelles publicacions només en sortí un número.

2. LES REVISTES

Borjas-Revista

Sobre les revistes publicades a la Borjes, iniciarem el nostre treball amb *Borjas-Revista* que és, sens dubte, la primera revista que va aparèixer a les Borjes i de la qual solament en va sortir un número, car aquella publicació estava dedicada a la Festa Major de 1913. A la portada, entre línies dibuixades i que semblen d'estil modernista, hi figura un gravat, el títol de la revista i el sumari.

A la pàgina cinc, on comencen els articles (a les pàgines tres i quatre hi havia anuncis comercials; el programa d'actes de la Festa Major devia ocupar, en pàgines no numerades, una part de la revista) hi tornem a trobar *Borjas-Revista* i sota aquest títol i entre dues línies paral·leles hi podem llegir: AÑO I - NUMERO ÚNICO DEDICADO A LA FIESTA MAYOR—SEPTIEMBRE 1913

El primer article, signat per Francesc Macià, comença dient: "*Borges aimada, el teu nom omple la meva anima de records (...) i altres records de ma infantesa,*" i afegeix encara, al·ludint a les Borges, "*(...) ideals i records que s'ajunten i s'ajuden per fortificar-los i anhelar-los d'entre de mon cor, i que baixaran ab mi a la tomba purs i tan vius com aleshores.*" Però sobretot hi exposa la seva opinió sobre la indústria i la producció oleícola a les Borges. Una fotografia del diputat Macià ocupa el centre de la pàgina. El tema de la segona col·laboració, escrita pel marquès d'Olivart (les Borges Blanques 1861-Madrid 1928, jurista de talla internacional) és de caràcter moral i escrita en castellà. Cal fer menció així mateix d'un altre col·laborador important: Pere Mías (fou director general d'agricultura de la Generalitat i conseller d'agricultura el 1933), el seu escrit, en castellà, versa sobre la població rural. La jove Maria Lois López (era filla del secretari de les Borges, fou la muller de l'escriptor i historiador Jordi Rubió i Balaguer) en el seu article "Des del campanario," fa des de dalt del campanar, una descripció poètica de les Borges i dels seus paisatges. Heus ací alguns títols dels altres articles publicats a *Revista: Anyorança* de Lluís Ricart Aixalà, *Lletra oberta* d'Anselm Segarra, *Crida als joves* de Joan Barberà, *Progrés* de R. Esqué. Cal dir que la meitat de les col·laboracions estan escrites en castellà i com ja hem dit més amunt, de *Borjas-Revista* només se'n va publicar un número en ocasió de la Festa Major de l'any 1913 (1r diumenge de setembre). Tenia vint pàgines a dues columnes, el format era de 28 x 19,50 cm i fou impresa a la llibreria Boldú, carrer Francesc Macià (avui Nou, núm. 30 de les Borges).

Bolletí Parroquial de Borges Blanques

D'aquesta publicació només disposem d'un sol exemplar, el del mes d'abril de 1914, i ignorem els números que es van publicar. Aquell butlletí (12 pàgines, 21,50 x 16 cm, impremta Boldú y Arimany de les Borges) era bilingüe, predominaven els texts en castellà i no cal dir que el contingut dels escrits era de caire religiós. Heus-ne ací els títols: *Nuestro Prelado*, signat La Redacción, *El tercero comulgar por Pascua florida* de Rafael Garcia, Vicario Capitular; *El Archivo de la Parroquia* de E. L.; *Devoción a Maria*; *Festa del Roser* de A. M. G. V. M. ; *La Esperanza Cristiana* de José Miralles y Sbert, *Previstero*; *Felicitación de les Pasqües* d'Antoni D. Rubies Segarra, Prevere; *A los feligreses de la Parroquia de Borjas Blancas* de Juan B. Recolons.

A la darrera pàgina s'informa als fidels sobre els actes religiosos que se celebren a la Parròquia. A la portada hi figura el retrat del Muy Iltre. Sr. Dr. D. José Miralles Sbert, Electo Obispo de Lérida.

L'Avenç

L'Avenç, revista quinzenal. El número 1 porta la data del 30 d'abril de 1916. A la portada hi figura l'escut (idealitzat) de les Borges inserit entre les paraules "Periòdic Català". El preu de cada exemplar era de 10 cèntims, el dels subscriptors de 1,50 pessetes cada semestre, de 2,75 anuals i de 3 pessetes per als subscriptors de fora. El format era 33 x 12 cm i tenia vuit pàgines (hi havia una pàgina, la vuit, però a partir del número nou, n'hi havia dues, on s'anunciaven cases comercials de les Borges, Barcelona, Arbeca, Juneda i Lleida). Ignorem el nombre d'exemplars que s'imprimien en cada edició. La redacció i administració es trobava al carrer Sant Sebastià (actualment Marquès d'Olivart) número 12, 1r. Però a partir del número 7 de *L'Avenç* (9 de juliol) el periòdic fixà la seva redacció al carrer la Bassa número 11, entresòl. No hi figura el nom del director i s'imprimia a la impremta Boldú i Arimany de les Borges.

Malgrat que l'esperit de *L'Avenç* és més aviat catalanista, publicava algunes col·laboracions, poques, en castellà; es tracta, però, de reportatges sobre viatges. A més d'aquests articles, n'hi ha un, també en castellà, al número 20, "Miti pedagógico- Pro escuelas." L'article el signa José Massot, maestro. Aquest míting tingué lloc a l'Albi, hi prengué la paraula el diputat Francesc Macià. "*Una larga salva de aplausos coronó el discurso del Sr. Macià siendo a la vez muy felicitado,*" diu l'articulista.

Pel que fa a les col·laboracions en castellà, l'editorial del primer número, que du per títol "A que vé L'Avenç" ho diu ben clar: "*Els nostres preciosos amors han nascut a Catalunya, sentim per la sonoritat que té l'idioma català es*

per això que publiquem L'Avenç en català, però sentim nos autonomistes que's la llibertat individual, tindran cabuda en L'Avenç pensaments escrits en altres idiomes."

En el mateix editorial s'especifica el perquè de la creació d'aquell quinzenal: "*Una comunió de joves en esclat més esplendorós de la seva vida, quan encara el pessimisme i el desencany no ha malejat cap il·lusió de les que constitueixen la fe del futur, venen a satisfer una necessitat, venen a omplir un buit (...) ens fa falta un periòdic (...). Avui Borges constitueix el devanter del seu partit judicial, amb una riquesa agrícola cada dia més extensa amb una indústria cada dia en més desenrotlló, amb més comerç d'exportació, cada dia més engrandit i conegut, centre d'un mercat que coneix l'estranger, necessita un periòdic per modest que fos.*" L'editorial continua exposant la seva línia politico-social-econòmica. "*Programa polític, social i religiós de L'Avenç?, no'n té avui cap i'ls té tots: no'n vol avui cap i'ls vol tots. Respectem per a ser respectats, aquesta sirà la nostra guia, aquesta sirà la nostra conducta.*"

L'Avenç, a partir del número 6, del 2 de juliol, esdevé una publicació setmanal; el nou preu de subscripció és de 2 pessetes trimestrals, 5 anuals i de 5,50 per als subscriptors de fora. També a partir, però de número 7, i a la primera pàgina, hi figura la nota següent: "*No'n retornen els originals. Dels articles firmats ne son responsables llurs autors*". Igualment s'hi anuncia: "*Setmanari, defensor dels interessos locals i comarcals.*"

A la portada, els editorials alternen amb articles d'interès per la població; gairebé tots els editorials estan signats per Jon d'Urgell. Els membres del consell de redacció devien ser macianistes, car els escrits sobre les activitats polítiques del diputat Francesc Macià són freqüents, elogiosos i il·lustrats amb fotografies.

Pel que fa a les seccions que contenia aquell setmanari eren diverses i a la vegada interessants: Secció Agrícola, o bé Comerç i Agrícoles, Noticiari, Jurídiques, Religioses, de Societat, de Cà la ciutat. La pàgina 7 era reservada normalment a passatemp, poesies i endevinalles. A la Secció Agrícola a més de donar consells sobre el cultiu de les plantes, també es parla de la història de l'agricultura. A Religioses, després d'enumerar les dates de la quinzena en què hom celebra la festa de certs sants, s'informa de les diferents funcions religioses que tenen lloc a la Parròquia, a l'església del Carme i a la capelleta de la Soletat.

El "Noticiari," heus ací una de les columnes més interessants de *L'Avenç*. Gràcies al "Noticiari" ens assabentem dels fets ocorreguts a la ciutat durant la setmana. Com a tall d'exemple en citaré alguns:

Dia 14 de maig, "*judici verbal de Teresa Bonet i Anton Gabarró contra Jaume Ventosa de Fullea. Per als dos primers: procurador el Sr. March (encara actuava a les Borges els anys seixanta), advocat Sr. Mías; per a l'últim, procurador Sr. Baró, advocat Sr. Pocarull*".

Dia 9 de juliol, “el passat diumenge a la una de la tarda, s’ofegà banyant-se en la bassa del Terrall, en Josep Farran i Boldú (Buic) sens que li valguès l’ausili que li donà en Joan Vila Sans (...) l’abnegació d’aquest últim, sense por de perdre la vida com estigué de perdre-la. El diumenge dia 14 va passar-se revista al passeig del Terrall, als individus del sometent, pel Capità ausiliar, cabos i soto-cabos. Quedaren molt complacuts. El passat dimecres en el tren mixte de la nit i avans d’arribar a l’estació de Plana-Picamoixons, el jove i amic Josep Camarasa i Arrufat, se li disparà un arma amb tan mala sort que la bala se li clavà prop del cor. Criden l’atenció a les autoritats per la pernoctació que’s permet a les caravanes de gitanos (...) que s’allotgen a les eres i llocs privats”.

Dia 20 d’agost, “Air a la una de mitja de la tarda, se toparen Salvador Solé amb Josep Giné Giné d’aquesta tenint una acalorada discussió que gracies a l’intervenció dels veïns no passà coses majors. La guardia civil de Juneda, a ditingut a Agustí Plana i Saltó; per haver robat un rellotge a Josep Salat, els dos Veïns d’aquesta”.

No cal dir que en aquell noticiari també es donava notícia dels naixements, defuncions, matrimonis, del temps, les pluges, la calor, de les obres que es realitzaven als carrers, del concerts executats per la Banda Borgense amb obres de Granados, ballades de sardanes, teatre i ball al Foment i encara més ball al “Centre Democràtic Republicà” i al “Cafè del Calvo.” Balls amenitzats per orquestres locals. “Cinematògraf.” Projeccions tarda i nit al teatre del Centre Republicà i totes les nits als cafès del Centre i del Calvo. A totes aquestes activitats culturals cal afegir-hi “De Societat,” secció on es parla de concerts i balls celebrats als salons dels casals de les famílies burgeses de les Borges.

El lector ha pogut constatar que la vida cultural era molt rica en aquell temps a les Borges. A més dels actes culturals i festius esmentats, encara hi havia aquells que realitzaven els tradicionalistes, és a dir, les dretes. Però *L’Avenç* no en parlava. L’esport també tenia una certa importància a les Borges. En un partit de “peu-pilota” el club de les Borges “col·locà al Catalunya de Lleida un goal que fou molt aplaudit per la nombrosa concurrència.”

De “Cà la ciutat”, a aquesta secció, d’una o dues columnes, és reservada a les activitats municipals de la ciutat. I, per tal que el lector pugui tenir una idea de les divergències que hi havia entre les autoritats municipals i els redactors de *L’Avenç*, que devien representar l’esquerra moderada, transcrivim alguns fragments de “Cà la ciutat”. “*Senyor Alcalde (n’era el senyor Mases) ja és hora de que’s mani als serenos que cantin en català (...). Senyor Batlle (...) encara no ha manat fer el pregó prohibint el nedar, i obligant a escombrar i regar els carrers (...). S’hauran ficat senyors de l’ajuntament, que a la nostra ciutat hi tenim dos carrers (...) que han esdevingut pitjors que corralis.*”

Al número 17 de *L’Avenç* (6 d’agost), la secció de “Cà la ciutat” cessa de publicar-se, fou substituïda per una altra amb el títol de “Pro Borges”, signada amb l’anònim El Bover. Heus ací dos paràgrafs extrets d’un dels textos de la nova secció: “*Al Sr. Teniente Alcalde (...). Els homes que fan planes com la de vostè, demostren ser molt ineptes i per tant el càrrec no’ls està be. Presenti la dimissió i farà un favor al poble i a vostè. Si un dia dels teus ulls cauen llàgrimes perquè la manera de pagar algun impost sigui odiosa, culpats tu mateix, que administres els interessos de la ciutat*”

Val a dir que *L’Avenç*, no solament publicava notícies sobre les Borges sinó que també en publicava sobre altres pobles de les Garrigues. En publicava d’Arbeca, de l’Albi, de Cervià, de Juneda, de Torregrossa, de la Floresta, de Puiggròs, de l’Espluga Calba i de Castelldans. Aquesta original secció va començar al número 6 (2 de juliol) i du per títol “De nostres corresponsals de fora.” El corresponsal de fora ens informa sobre els fets ocorreguts a la seva població: actes culturals, concerts, balls, teatre, accidents, naixements. Estic segur que els actuals habitants dels pobles esmentats llegirien amb plaer aquells escrits que parlen de les vivències de llurs besavis, però nosaltres ens haurem de limitar a transcriure’n solament alguns fragments. Cal dir, però, que alguns corresponsals només enviaven col·laboracions de tant en tant. Heus-ne ací alguns paràgrafs:

De l’Albi, “*A entrat amb franca convalecència, nostre amic Francesc Vives Borrell, de la greu caiguda que va sufrir que la tingut uns dies a les portes de la mort.*”

De Juneda, "El Sr. Tutusaus no ens deixa entendre moltes paraules per sa precipitada dicció i es una llàstima que no procuri esmenar-se" (fa referència a la interpretació feta pel senyor Tutusaus en una obra de teatre). 2 de juny de 1916.

D'Arbeca, "Sant inaugurat els concerts i balls de nit, al recreo del Centre Independent, lo que fou molt concorregut. A la torre del "guano" de Puig-gros, a mossegat un gos al veí Ramon Miret Perera (...)"

De l'Albi, "Les oliveres estan carregades de almosta que és un be de Deu. Les vinyes, si no se innova res, estan molt sanes (...)"

De Cervià, "En la tarda de'l dia 3 d'aquest mes deixà de existir en Josep Alberic. La mort de tan bon vehí (...)" 9 de juliol de 1916.

De Juneda, "Lo divendres prop passat en lo pas nivell del Kilometro 20 prop de la estació el tren correu procedent de Tarragona anrollà dos animals jungits propietat de Josep Torrent." 16 de juliol de 1916.

D'Arbeca, "Continuen els concerts de nit al Centre Independent (...). La Unió Republicana d'aquesta població, al 25 del corrent celebrà un gran ball de nit (...)." 30 de juliol. "La setmana passada se van cremar quatre garbes en una finca del propietari Josep Sans," 6 d'agost.

D'Arbeca. "Ha pujat al cel el fill d'en Josep Ximenos consejal del nostre Ajuntament." "Dia 15, Festa Major: Se faran les festes (...)"

De l'Espluga Calba. "Josep Alari i Josep Sardà estant treballant a la carbonera que tenent al terme de Fullea, el dia 9 a les 9 de la nit (actualment les 11) se'ls presentà un personatge desconegut disparant un tret contra de'ls que afortunadament no inserta (...)"

D'Arbeca, 20 d'agost de 1916. "El diumenge per la nit en el Centre Republicà exhibiren al públic la pelicula del triomf del Sr. Macià. La sala s'omplí de gom a gom, al veures el senyor Macià hom va aplaudir, recordem sempre lo molt que ha fet per aquest poble i ho sabem agrair."

De Cervià, 20 d'agost de 1916. "Ha sigut pres per la guardia civil, en Baldomer Romeu, vehí d'aquesta vila. Era un subjecte de cinquanta anys, un d'aquests, que no vòlen escabullir-se del celibat i trobant-se segurament amb necessitat que no podia satisfer-se, les pagà contra unes tendres noietes, fentlos-hi una brutal malifeta, que fins fa vergonya escriurela (...). Cafè i fonda de l'Univers. Aquest es el titol en que ha sigut inaugurat el nou edifici propietat de comerciant en Bonaventura España (...)"

De l'Espluga Calba. "(...), dies 3 i 4 se celebrarà la Festa Major (...) tenen llogat l'embelat de les Borges y la banda de Lleida (...)"

D'Arbeca, 27 d'agost de 1916. "Aquest any la Festa Major fou allargada fins el 20 (...), al programa (...) concerts curses de bicicletes, focs artificials, balls (...), la nota més estraña sigue'ls cossos (...), sols pudien pendrei part les dones (...)"

De la Floresta, 10 de setembre. "Regna gran entusiasme majorment per la propera Festa Major (...). La nova societat "La Victoria" te contractat l'envelat de les Borges (...), te contractada la companyia "Sostres" de Barcelona (...). lo dia 14 a les nou de la vetlla se representarà l'obra del gran dramattuch A. Guimerà "Terra Baixa" i la comedia "Mata Dones." Lluit ball de societat per la banda la "Lirica Arbequina" (...). Dia 15. Despres de exir de la missa major se ballarà sardanes al envelat (...). Lo dia 16 a les quatre de la tarda (avui dia les 6) la sarsuela "Musica Clasica," la musica anirà a carrec del reputat pianista Leopoldo Vallés." (tots els actes festius se celebraven a l'envelat).

D'Arbeca. "Un goç foraster al que suposo atacat de rabia mossegà a diferents cans (...). El senyor alcalde ordenà que tots els que tinguin goços i sospitesin han siguts mossegats pel foraster els matessin o els denunciessin a l'Alcade."

De Torregrossa, 24 de setembre. "S'han començat els treballs, pels empleats de la Mancomunitat, d'instalació del telèfon municipal."

De l'Albi, "Els dies 27 i 28 del corrent, aquesta vila celebra sa Festa Major (...)"

De Juneda, 10 d'octubre. "El 28 del prop passat mes de setembre celebrà sa primera missa el nostre conveí Reverent Vallverdú (...). A la una se sortí del ofici dirigint-se (...) a la casa senyorial dels padrins, on la Fonda Central de Borges serví un esplendit banquet d'uns 200començals. Tingueren de traslladar-se a la fonda del Nort, 80 dels convidats per no puguer-los incavir en lo espaios saló (...)"

D'Arbeca. "El dia 8, jugan, unes nenes, en la carretera", una d'elles fou atropellada per un animal que venia d'abeurrar sense portar el seu amo pel ramal (...)"

De Torregrossa, 10 d'octubre. "Es creu no's trigarà molts dies en començarse'ls treballs de la carretera d'aquesta vila a l'estació de Juneda. Cine Vidal: Chismerias de vicindal, 300 metros; Los heroes del Marne, 915 m., en tres partes."

D'Arbeca. "En Villanova fou atropellat per un carro que guiava el jove d'aquesta, apodat (Vari) i sufrin ferides greus (...). Teatre: Els aficionats del Centre Independent, el dia de Tots Sants posaren en escena'l grandios drama en 7 actes D. Juan Tenorio (...)"

De Puiggròs, 5 de novembre. "El dia 31 del passat, van apareixer a la reixa del Collet un cadavre, pel seu estat es dedueix feia dies estava mort (...)." Des d'aquesta vila s'anuncia amb grosses lletres majúscules: "CANYET PIG-GROS," Sota aquestes paraules s'anuncia que "Tots els que tinguin animals en mal estat, vells o morts (cavalls, rucs, bous, mules, etc.) aviseu desseguit al encarregat que te a tots els pobles el ferrer de Puig-gros, que's cuidarà de recullir-lo (...)"

Al número 24 de L'Avenç del 5 de novembre de 1916, llegim al començament del "Noticiari" la nota següent: "A fi de donarli al nostre periodíc l'amplitud que deu tenir un

verdader orgue de l'opinió, estarem dos u tres semanas sense sortir, per a preparar les grans reformes materials que vindran ampliades amb una valiosa col·laboració literaria." El número 24 del 5 de novembre fou sens dubte el darrer número de *L'Avenç*, car no n'hem pogut trobar cap amb dates posteriors a la del 5 de novembre.

Per què *L'Avenç* va cessar de publicar-se? Cal recordar que els redactors d'aquell setmanari criticaven gairebé amb violència l'actuació (pel que fa al govern de la ciutat) del batlle i la dels regidors. Per evidenciar-ho transcriu un paràgraf del darrer editorial (amb el títol de *Pobra ciutat*) publicat al darrer número i signat per Jon d'Urgell. "(...) *els homes de la Ciutat viuen la vida política dels ineptes i dels mandres; si després que nosaltres hem demostrat com al Municipi no's fan les coses en serio i que la rectitut santa i moral no es la norma seguida pels homes que governen (...)*" Fins i tot un dels membres de la revista, *El Bover*, era qualificat, per un del seus adversaris, de covard. Les relacions entre els dos bàndols, el de l'ajuntament i el dels redactors de *L'Avenç*, s'havien talment enrarit que, o bé dimitia l'equip de l'ajuntament, o bé plegava el periòdic, com així succeí.

L'Estel

Pel que fa *L'Estel*, no dispo de cap exemplar d'aquella revista i hauré de pouar-ne la informació a la ja esmentada *Història de la premsa catalana*. "L'Estel, periòdic científic, literari agrícola y comercial." 7 de gener de 1917. De vuit pàgines a dues columnes, format 275 x 182 mm., imprès per Boldú i Arimany, amb redacció a Llibreria Boldú, Diputat Macià, 14. Preu de venda, deu centims. Era un periòdic setmanal bilingüe, carlí (...). "*fent un plec d'energies per a donar una forta empenta a tot lo que significa cultura, moralitat i progrés veritable.*" "*Van sortir-ne, sembla, 52 números, el darrer, de 30 de desembre de 1917, un any just de vida.*"

Sang Nova

Sang Nova, any 1918. Heus ací una altra revista que manca al nostre arxiu, doncs haurem de servir-nos, per tal d'informar el lector, de la *Història de la premsa catalana*. "*Portaveu de les Joventuts Nacionalistes Republicanes del districte*". Des del número 3, "*Quinzenal republicà socialista*", 11 de febrer de 1918. De vuit pàgines a dues columnes, format 181 x 113 mm.; des del número 3: 233 x 156mm.; des del número 9; 239 x 176 mm.; des de l'any II; quatre pàgines a tres columnes, de 386 x 271 mm., impremta Joventut (...) a Lleida. Preu de venda deu cèntims

(...). *Quinzenal catalanista, donava compte dels actes polítics celebrats a la província i a la població (...). Van sortir-ne 27 números, el darrer dels quals apareixia (...) l'onze de febrer de 1919.*"

Sempre Avant

El 1921 va veure la llum *Sempre Avant*. D'aquesta publicació quinzenal només n'hem pogut trobar un exemplar, el número 62, del 24 de setembre de 1922 (segon any de la seva aparició). Al començament *Sempre Avant* era quinzenal, però a partir del número 44 esdevé un "Setmanari Nacional Radical." Segons la *Història de la premsa catalana*, *Sempre Avant* era un "Quinzenal catalanista. Des del número 9: "Periòdic catalanista." Des del número 35: "Periòdic nacionalista." Des del número 44: "Setmanari nacionalista radical." 1 de desembre de 1921."

Aquest periòdic, a més de les vuit pàgines a doble columna, en té tres més (no numerades) amb anuncis i esquelles. El seu format era de 29,50 x 21 cm. i s'imprimia a Boldú i Cia., però a partir del número 15 a la impremta Gibal i Cia., Macià, 14 (avui carrer Nou), redacció i administració, raval del Carme, 7; peu de la subscripció: a la ciutat, trimestre 1,50 pessetes, a fora 1,60.

L'escrit de la portada del número 62 (24-9-1922) és dedicat, amb el títol "IN MEMORIAM" al Dr. Galceran. En aquest article (il·lustrat amb una fotografia de l'esmentat doctor) el Dr. Humbert Torres parla de la tasca realitzada per l'esmentat metge de la Granadella. De l'escrit del Dr. Torres en transcrivim el darrer paràgraf: "Aixís, per sa ciencia i per sa bondat, s'explica que si la mort d'En Galceran la senten els patriota, potser s'en dolguin mes encara els que foren sos malalts."

Sobre la trajectòria política (era diputat de la Mancomunitat per Lleida i per les Borges) i mèdica del doctor Galceran, encara hi ha dos articles més, l'un signat per Ramon Fabregat Arrufat, l'altre per Fermí Caelles.

A la columna "Comentaris Breus," l'articulista, en el seu escrit (que comença dient: "Un cotxe de morts que és un mort") critica l'ajuntament de les Borges per la seva negligència sobre les necessitats vitals de la població: la higiene, la manca d'escoles, el mal estat del cotxe dels morts, etc.

Els altres escrits fan referència a l'economia, als partits de futbol, als actes polítics (es dona notícia d'una assemblea d'esquerres a la qual el diputat Macià pronuncià un important discurs), necrològiques, naixements, casaments, etc. "Noves" és el títol d'una columna on hi ha notícies diverses sobre els principals fets ocorreguts a les Borges o bé en altres pobles veïns. De Castellans hi ha una ressenya de la benedicció de la bandera del sometent del districte. A "Noves" també s'informa sobre els preus del diferents productes del camp que es van vendre al mercat de les Borges el 23 de setembre de 1922: blat blanc, 24 i 25 pessetes; ordi, 13,50; panís, 17 i 18; fesols, 40, 42 pessetes la quartera de quatre dobles; gallines de 5 a 8 pessetes; conills, 3 i 4,50; ous a 3,50 la dotzena.

Pel que concerneix la vida de *Sempre Avant*, la *Història de la premsa catalana* diu: "Sembla que van sortir-ne 63 números, el darrer dels quals duu la data del 8 d'octubre de 1922".

Lluita

Lluita, quinzenal d'Esquerra Republicana de Catalunya. Publicació que no figura a la *Història de la premsa catalana*. Dissortadament només disposem d'un sol exemplar d'aquesta revista, per la qual cosa la nostra informació serà més aviat pobra.

El número que tenim a mans és el 5, any I, el 15 de desembre de 1932. La seu de la redacció i administració es trobava al carrer Francesc Macià número 14 (avui carrer Nou), a la impremta Asqué, on s'imprimia el quinzenal. El preu era de 15 cèntims; la subscripció: trimestre 80 cèntims, semestre 1,60, fora 2 pessetes, tenia 10 pàgines (n'hi

havia quatre d'anuncis, a més dels petits anuncis inserits entre els articles) el seu format era de 30 x 21 cm.

Pel que fa als escrits, són gairebé sempre de caire polític, cosa normal en una publicació d'un partit. Però cal dir que no versen sobre la política local, llevat d'una interessant entrevista feta a en Candi Farré president electe del C.D.R., societat cultural d'Esquerra Republicana.

A l'apartat "Noves," el lector hi pot trobar informació sobre els fets més o menys importants succeïts a la població, com també pot assabentar-se dels matrimonis, naixements i defuncions que hi havia durant el mes. Al mes de novembre hi va haver a les Borges 9 defuncions, 12 naixements i 7 casaments.

Ignorem el nombre de números que va publicar el quinzenal *Lluita*, car com ja hem dit més amunt, només en posseïm un exemplar. Però segons la publicació local *Horitzó*, *Lluita* cessà d'imprimir-se el mes de gener de 1933. El text del setmanari *Horitzó* diu: "Degut al seu precari estat de salut, ha deixat d'existir *Lluita*. La causa sembla que és deguda a no haver pogut resistir els disgustos que li han ocasionat les baralles que ha tingut la seva família (...)"

Horitzó

Probablement que aquesta revista és la que ha donat (entre les que s'han publicat a les Borges durant el segle passat) a llum a més números, car segons la *Història de la premsa catalana*, el 22 de juny de 1935 ja n'havien sortit 135. Però no sabem si després d'aquesta data l'*Horitzó* va continuar publicant-se.

El seu format era de 26 x 19 cm., els números extraordinaris tenien 20 pàgines i valien 20 cèntims, mentre que el número normal en valia 15 i tenia de 10 a 15 pàgines (amb 2, 3 o 4 pàgines d'anuncis comercials i esqueles); els preus de subscripció eren, a les Borges, de 8 pessetes anuals i a fora de 10. La redacció i administració es trobava en un edifici del carrer Ensenyança número 17, segon; era una publicació setmanal i s'imprimia a dues columnes a la impremta Martí, Prat de la Riba, 22 (avui carrer la Bassa).

Pel que fa a la vessant politico-social de l'*Horitzó*, podem afirmar que es tracta d'una revista netament dretana, "*Setmanari defensor*", com diu la *Història de la premsa catalana*, "*dels interessos morals de les Borges*". Per constatar-ho, només cal que llegim l'editorial del número 2, la qual fa referència a les eleccions del 20 de novembre del 1932 i que porta per títol: "Una sola bandera: La Creu". Heus ací un fragment d'aquella editorial: "*Aquesta bandera, és la de la immortal i invicta Santa Creu, és la del mateix Déu criador nostre i de*

cap manera pot anar amb nosaltres, el qui no estigui disposat a tots els sacrificis en defensa de la seva doctrina."

En el mateix número 2, a la columna titulada "Tres Símbols," l'autor, Constantius, escriu: "(...) *Borges, bressol de braus carlins que ompliren de glòria l'història del nostre poble i que escriviren les més belles gestes de les lluites per Déu i per la Pàtria.*"

Cal recordar que en aquell mateix any a les Borges també es publicava el quinzenal d'Esquerra Republicana *Lluita*. Pel que concerneix aquesta publicació d'esquerra, la crítica que en fa l'*Horitzó*, és més aviat negativa i d'una certa hostilitat: no podia ser altrament, donat que els ideals de cadascun del dos partits polítics eren diametralment oposats.

La portada de cada *Horitzó* conté dues columnes; l'una, l'editorial, impresa amb un tipus de lletra més aviat gros i ocupant gairebé tota la pàgina, per contra, l'altra columna, amb el títol de "Dissabte a dissabte", col·locada a la dreta, és estreta i el caràcter de la lletra petit, la qual cosa dificulta una mica la lectura. Aquestes dues columnes, extenses, toquen temes diversos, ja sia de política local o de fora i fins i tot de signe religiós, patriòtic i moral. Un altre apartat important d'aquest setmanari, dit "Municipal," donava notícia dels plens celebrats a l'Ajuntament. En aquell temps (1932) l'equip municipal estava compost per Joan Navés, batlle; Manuel Farrerons, Francesc Bardia, Candi Farré, Alfred Vallés, Ignasi Iglesias i David Falcó, regidors. Donat que l'Ajuntament era d'esquerra, els atacs, de la part de l'*Horitzó*, contra l'administració local eren constants i a voltes no gaire edificants.

Heus ací les altres seccions que estructuraven l'*Horitzó*: A "Espectacles," es fa una certa crítica dels films que es projectaven al cine Modern (situat al carrer Sant Jaume, 2). Es projectaven dues pel·lícules i dibuixos animats, els mateixos films es projectaven a la vigília (a la nit), i a l'endemà d'un dia de festa (tarda i nit). A "Esports," el lector podia trobar informació sobre les activitats esportives, futbol, (campionat de Catalunya), ciclisme i boxa. A "Religioses," els fidels s'assabentaven dels horaris de les misses i de les altres funcions religioses que se celebraven a la Parròquia, a l'església del convent del Carme i a la capella dels Frares Caputxins. Heus ací els horaris de les misses dels diumenges: a la Parròquia, a les sis, a les vuit i a les nou, a les deu oficí; a l'església del Carme, a les set; a la capella dels Frares Caputxins, a dos quarts de sis, a dos quarts de set i a dos quarts de nou. A les cinc de la tarda, a la Parròquia, rosari (...). (Mentre que el 1933 a les Borges nombrosos sacerdots hi oficiaven els rituals del culte, actualment només hi ha un sacerdot. Aleshores els creients assistien en gran nombre a totes les sagrades cerimònies i no cal dir que pregaven al Senyor amb sincer fervor. Jo encara reveig, en els records de la meua infantesa, avançar pels carrers de la població les sumptuoses i solemnes processons de Setmana Santa). A "Mercats," es detallen els preus dels

productes agrícoles al mercat de les Borges. Aquell mes de novembre de 1933, el blat es pagava a 47 pessetes els 100 quilos, la fulla d'olivera a 4,75 els 40 quilos (cal recordar que el pacient pagès arreplegava la rama de l'esporga dels olivers, la lligava en feixos, la feia assecar, la picava, venia la fulla com a pinso i la llenya servia per alimentar el foc de la llar), les patates de 12 a 14 pessetes els 100 quilos, les ametlles, llargueta, a 35 pessetes la quartera, i els preus de les faves, de les beces, de l'alfals, etc. A "Noticiari," el lector es podia assabentar dels fets diversos més o menys importants que havien succeït a les Borges durant la darrera setmana, sense deixar de banda, però, els naixements, casaments i defuncions. A tall d'exemple heus ací alguns fragments d'aquell curiós noticiari. "El passat dijous actuà al teatre del Centre Republicà i amb un ple a vessa la renombrada orquestra "Jaume Planes." L'esposa del nostre amic i subscriptor Josep Griñó Solé ha estat operada (...). La llar del nostre dilecte amic, subscriptor, Cap d'Administració de Correus d'aquesta Ciutat, s'ha vist enriolada amb el naixement d'una xamosa nena (...). La nit de Tots sants uns lladregots penetraren al Centre Republicà, Emportant-se una petita quantitat en metàl·lic (...). Han ingressat a la presó (silencio els noms dels inculpats, eren de les Borges) en virtut de les sentències (...)." Una columna que podríem qualificar de verinosa és la de "Firam! Firam!" El seu autor, I. Rossic, ataca a tort i a dret i d'una manera grollera el comportament d'alguns polítics d'esquerra. El senyor Mías, Conseller d'Agricultura, era criticat perquè venia a les Borges a visitar la seva família amb el cotxe oficial de la Generalitat. A voltes, al·ludint al senyor Macià, president de la Generalitat, l'anomenava Don Paco Macià, extint coronel de l'exèrcit. A "Converses," el tema és sempre el religiós, com també ho són molts dels articles publicats en aquell setmanari tradicionalista de les Borges.

A més de les columnes esmentades, n'hi ha d'altres que no són fixes, com "Varia", el text de la qual versa generalment sobre política estrangera, espanyola i catalana. A "Comarcals," només es parla, i en poques ocasions, de Puiggròs. En gairebé a cada número, la Caixa de Pensions per la Velleja i d'Estalvis hi detalla les operacions efectuades durant la darrera setmana a Lleida, Tàrrrega, Balaguer, Cervera, Seu d'Urgell, Tremp, Les, Vielha, Sort i les Borges.

Pel que fa a la cultura catalana, L'Horitzó publicava, en capítols, "Història de Catalunya" i "Lliçons de Català". També publicava alguns articles sobre la vida a la URSS, "Ço que és el comunisme" i "La veritat sobre Rússia". No cal dir que es tractava d'escrits antisoviètics. En canvi en altres articles s'exalta la figura del dictador alemany Hitler: "(...) el Canciller alemany Hitler ha renunciat a la totalitat del seu sou, per destinar-lo a la beneficència (...). Heus ací un exemple digne de tenir imitadors (...)." L'Horitzó també publicava poesies, poques, algunes de tema religiós. I, pel que fa a l'estudi sobre aquell setmanari

catolicoreligiós de les Borges, he de confessar que solament n'he llegit els primers 52 números, és a dir, els que he pogut trobar. Cal recordar també que a les revistes que es van publicar abans de la guerra civil (1936-1939) no hi figurava el nom del director ni el dels membres del consell de redacció.

Associació d'Amics del Terrall

El maig de 1961, a les Borges es donava a llum a una nova publicació en català amb el títol d'Associació d'Amics del Terrall (no es va posar a la venda ja que era una publicació exclusivament per als socis de l'Associació). Malauradament, però, només en va sortir un número, car, malgrat que el seu contingut era de caire cultural, hi van haver greus problemes amb la censura (encara vivíem sota la dictadura franquista), per la qual cosa la junta de l'Associació (l'objectiu de l'Associació era embellir el passeig del Terrall i organitzar actes culturals) decidí de no continuar-ne la publicació.

Aquesta petita revista de dotze pàgines (23 x 17 cm.) impresa a TIP. Selecta de Lleida, devia ser la primera que va sortir a les Borges després de l'Horitzó. Pel que fa als articles, n'hi havia dos (sense signar), L'Etern perquè? i Per la nostra ciutat; els dos feien referència al passeig del Terrall, a l'Associació i a la nostra ciutat. A més dels dos articles esmentats hi havia un programa dels actes festius que es van celebrar un diumenge del 14 de maig del 1961, actes

organitzats per l'Associació i que tenien com a objectiu la benedicció i la inauguració d'un jardí, d'un parc infantil al passeig del Terrall i l'execució d'un concert de música clàssica al cinema Terrall. Hi havia, a més, una relació nominal dels socis de l'Associació, un poema d'en Ramon Arrufat i Arrufat, uns fragments de textos de lletres escrites per socis de l'Associació i, com a il·lustració, dues fotografies del passeig del Terrall.

Terrall

Després d'un lapse de temps de més de quaranta anys, es donava a llum a una altra revista a les Borges: *Terrall* (la publicació *Associació d'Amics del Terrall* era més aviat una publicació destinada als socis de l'entitat terrallenca). El bimensual *Terrall* es posà a la venda per primer cop a la plaça del Terrall un diumenge al matí del mes d'abril de 1981 sota un temperat sol primaveral. El número 0 de *Terrall* tenia 28 pàgines (29,50 x 21 cm) i valia 100 pessetes. A la portada hi figurava un dibuix (de Monsterrat Satorra) del passeig del Terrall. N'era director Miquel Àngel Estradé Palau, subdirector Josep Ramon Minguella Grinyó, secretària Marina Lahuerta Ribera, coordinadors Salvador Sementé, Eduard Falcó, Manel Giné Freixes, Antonieta Vallés, Maite Garrigós i Josep M. Solé, redactors i col·laboradors Maria Teresa Clivillé, Albert Torné, Cristina Sans, Dolors Solé, Jaume Reñé, Joan Palau, Josep Vallverdú, Maria Àngels Sans, Xavier Solé, Eduard Sementé i Ramona Vidal. La redacció i administració es trobava a la Casa de la cultura, és a dir, a la biblioteca Marquès d'Olivart al passeig del Terrall i s'imprimia a la impremta Dalmau de Lleida.

L'editorial del número 0, amb el títol "Informació, Cultura i quelcom més" exposa l'objectiu fixat per la direcció de la nova revista. Heus-ne ací un paràgraf, el darrer de l'editorial: *"Nosaltres, fem una crida a tots els borgencs, a tots els homes i dones preocupats per l'esdevenidor del seu poble, perquè en aquesta pàgina en blanc hi plasmin les seves opinions, els seus pensaments, les seves preocupacions i per què no les seves crítiques."* Val a dir que gairebé tots els membres del consell de redacció eren joves i la majoria cursaven estudis universitaris, doncs, gràcies a l'esperit jovial d'aquell equip, *Terrall* iniciava la seva marxa amb optimisme i fe en el futur de la revista.

Però de qui va sorgir la iniciativa de crear una revista a les Borges?

Na Teresa Clivillé, aleshores regidora de cultura de l'Ajuntament de les Borges el 1981, va convocar, un vespre, a l'Ajuntament un petit grup de persones per tal de parlar de la possibilitat d'editar una revista a les Borges. A la reunió també hi assistí un periodista.

En una altra reunió, i també amb la presència de la regidora de cultura, es decidí la publicació de la revista. A més

s'acordà finançar-ne el manteniment per mitjà de les subscripcions dels abonats i que solament es publicarien articles en català. Pel que fa al nom de la revista, es va sotmetre a votació i s'acceptà per unanimitat el nom de TERRALL, nom proposat per mossèn Joaquim Mesalles, aleshores vicari a la parròquia de les Borges Blanques.

Pel que concerneix la distribució dels articles que componien el contingut d'aquell primer número de *Terrall*, potser no era prou correcte (sens dubte a causa de la manca d'experiència del novell consell de redacció), però s'anà millorant a mesura que s'anaven publicant els nous números de la revista. Cal dir, també, que algunes de les seccions que figuren als primers números de *Terrall*, com per exemple "el Full pagès", "La Comarca", "Persones i personatges", "Notes de català", etc. van deixar, amb el temps, de publicar-se. En canvi, encara continuen els apartats: "Editorial", "Tenim història", "Cartes al director", "Col·laboracions", "Em permet un moment" (avui "Entrevista"), "Noticiari", "Artística", "La cua", "Ahir i Avui", etc.

Cal recordar que el Consell de Redacció va pensar que *Terrall* també podria tenir col·laboradors o corresponsals en els diferents pobles de les Garrigues, car a la columna titulada "La comarca" del número 0, hom hi va escriure: *"Aquesta secció de Terrall pretén oferir a tots els sectors socials de la comarca, un mitjà i una eina de comunicació i expressió que sens dubte gaudirà de nombrosos i enriquidors fruits per a tots"*.

Com ja hem dit més amunt, el director de *Terrall* fou en Miquel Àngel Estradé i Palau. Però a partir del número 8 (agost 1982) cessà el senyor Estradé i prengué la direcció de la revista en Josep Ramon Minguella i Griñó. El senyor Minguella dirigí *Terrall* fins al número 28 (febrer 1986). En Joan Albert Palau i Aymerich en fou el nou director a partir del número 29. El mes d'agost de 1987 i des del número 37, na Dolors Solé Culleré, Manel Giné Freixes i Salvador Sementé Segarra, assumeixen la direcció de *Terrall*. El mes de juliol de 1992 (n. 58), Manel Giné Freixes no forma part de la direcció, però en torna a formar part a partir de 1993 (n. 63). Finalment, el juliol de 1998 (n. 81), Dolors Solé Culleré i Manel Giné Freixes dirigiran *Terrall* més enllà de l'any 2000.

El consell de redacció es trobava a la Casa de la Cultura i biblioteca comarcal marquès d'Olivart, a la primera planta. Però l'any 2002 calgué reconstruir i modificar l'edifici de la biblioteca, car passava a ser biblioteca comarcal; aleshores *Terrall* va deixar la Casa de la Cultura i es va instal·lar al Casal Marino, seu de l'Ateneu Garriguenc, al carrer Ave Maria, núm. 14.

Pel que fa al preu de la revista, els primers números valien 100 pessetes cadascun. No cal dir, però que amb el temps el preu ha augmentat. Actualment (any 2006) el preu de cada exemplar és de 2,50 €; la subscripció anual (6 números) és de 12 € i de 16 € pels subscriptors de fora. Cal dir, així mateix, que *Terrall* rep ajut econòmic de la part de l'Ajuntament de les Borges, de la Generalitat de Catalunya i de l'Institut d'Estudis Ilerdencs.

Pel que concerneix el nombre d'exemplars que imprimeix *Terrall*, al començament era el d'uns cinc-cents, cada dos mesos, però gràcies als nous subscriptors el tiratge va augmentar considerablement fins a atènyer la xifra de 750 exemplars bimensuals (actualment se n'imprimeixen 700)

Terrall, a l'inici tenia només 28 pàgines, nombre que va anar augmentant successivament amb 32, 36 i 40 pàgines.

La causa de la disminució del tiratge d'exemplars de *Terrall* podria ser deguda al fet que la majoria dels lectors són d'una edat ja avançada i les baixes ocasionades per l'edat i les defuncions difícilment es cobreixen.

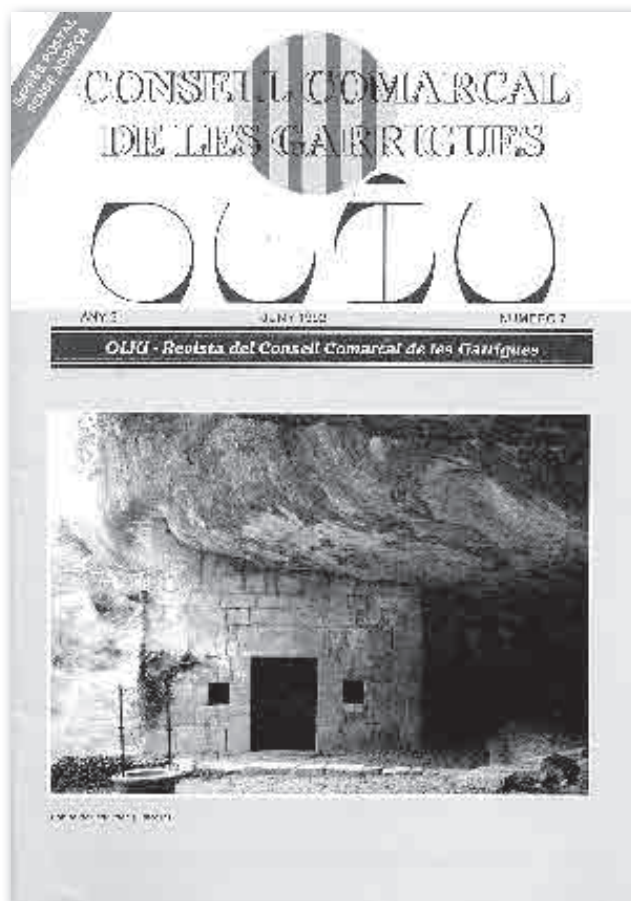
Actualment a *Terrall* hi podem trobar les seccions següents: "l'Editorial", "Cartes al director", "Tenim història", "Col·laboracions", "Entrevista", "Noticiari" (amb notícies de la vida local), "Els que fan i desfan" (ajuntament), "Cultura" (poesia, llibres, exposicions, etc.), "Esport", "Excursionisme", "La Cua" i "Ahir i Avui". Entre els col·laboradors que ens fan arribar llurs articles cal fer menció de dos escriptors: en Josep Vallverdú i en Joan Bellmunt. En Josep Vallverdú escriu a *Terrall* des del número 0. El seu article, "La Cua", omple sempre la darrera pàgina de la nostra revista, la seva és, podríem dir, una col·laboració a part. Joan Bellmunt va començar amb una poesia al número 9 de *Terrall*. Els seus escrits estan inserits entre les altres col·laboracions.

A la contraportada de *Terrall* hi ha dues fotografies, l'una representa un carrer o bé un indret de les Borges, fotografiats els primers anys del segle XX; l'altra fotografia representa el mateix carrer o indret, com són actualment. També hi figuren, a voltes, persones que formen part de grups col·lectius, corals, orfeons, col·legis, etc. del segle passat.

Val a dir que *Terrall* és una de les revistes de les Borges que ha publicat més números i la que ha tingut més llarga durada. Cal dir, però, que en algunes ocasions es va parlar de plegar, però fou gràcies a la tenacitat d'alguns membres del Consell de redacció que *Terrall* encara continua publicant-se i esperem que pugui existir durant molts anys.

Oliu

La revista *Oliu* (comarcal) va aparèixer per primera vegada a la llum el 1990 (el número 1 no du la data, però el dipòsit legal porta la de 1990, impressió: A.G., Molino, S.L., Avda. Catalunya, 35, Mollerussa). La publicava el Consell Comarcal de les Garrigues; el seu format era de 21 x 29,5 cm, disseny gràfic: Jordi Pubill, tenia 28 pàgines i la portada de cada número era il·lustrada amb una fotografia, en color, representant indrets i bells paisatges de la nostra comarca: El passeig del Terrall, el riu Set, etc.

A la capçalera del primer número, com ja hem dit no hi consta la data, només any 1, número 1. Però a partir del número 2 ja hi figura el mes: Any 1 – Desembre – 1999 – número 2. D'aquella publicació de caire trimestral i comarcal solament en van sortir vuit números, car l'*Oliu* va plegar el 1992 (el darrer número porta la data del mes de juny). Tingué, doncs, com altres revistes de la nostra comarca una existència precària (es repartia gratuïtament pels pobles de les Garrigues i els anuncis comercials eren gairebé tots de les Borges). L'equip de redacció (sense el nom del director) del número 1 estava format per Santi Arbós Gabarró, Irene Curcó Jovells, Montserrat Gilabert Castellarnau, Josep M. Martí Rivelles i Rosa Maria Rué Rubió.

Per fer-nos una idea del contingut de la revista *Oliu*, transcrivim el sumari del número 1: Editorial, Presentació, La veu del Consell, Coneguem la nostra comarca, Quatre ratlles d'història, Entreteniments, Costums i tradicions, Notícies (sobre els diferents pobles de les Garrigues), Secció cultural, Secció literària, Opinió, Cuina casolana, acudits i agenda cultural.

Pel que fa a les col·laboracions amb articles, cal fer menció de Josep Vallverdú als números 1 i 4, Vidal Vidal al número 3 i Joan Bellmunt a tots els números llevat del número 3. Jo per la meua banda vaig col·laborar a tots els números amb els articles "La volta a peu per les Garrigues."

A l'Editorial del número 1 s'exposa: "El projecte de crear una revista de caràcter comarcal va sorgir d'un grup de joves que assistíem al Consell d'Animadors Cívics (...). Els objectius que pretenem aconseguir (...) són: promoure i difondre la vida socio-cultural de les Garrigues, intentant desvetllar l'interès per l'entorn; i cohesionar la nostra comarca a través dels diferents vincles que hi ha entre els pobles (...)."

El sumari del primer número de l'*Oliu* és gairebé el mateix a tots els altres números. De la lectura dels dife-

rent articles d'aquella revista, es desprèn el seu caràcter cultural i informatiu.

A l'editorial del darrer número es parla com si *Oliu* hagués de continuar publicant-se, doncs desconeixem les causes de la seva mort.

Com a cloenda d'aquest treball sobre les publicacions periòdiques de les Borges Blanques, val a dir que ha estat probablement la població que durant el segle passat ha donat a llum a un nombre més elevat de revistes. Malauradament, però, llevat de *Terrall*, aquelles publicacions eren de curta durada i llur tiratge no devia ser molt important. Tanmateix, aquells pioners de la lletra impresa, a les Borges, aconseguen amb llur esforç personal que les diverses revistes que publicaven fossin setmanals i quinzenals, i que poguessin imprimir (cosa encara més insòlita) dues revistes, a la vegada una de dretes i una d'esquerres.

3. BIBLIOGRAFIA

FIGUERES, J.M., *Breu Història de la Premsa a Catalunya*. Barcanova, 1994.

La premsa catalana, Rafael Dalmau editor, 1989.

Guia de la premsa local i comarcal. Direcció General de Mitjans de Comunicació. Departament de Cultura, 2 volums, Barcelona, 1981.

CASUS, J.M. *El periodisme a Catalunya*, Plaza Janés editors, 1988.

TORRENT, J. i R.TASIS, *Història de la Premsa catalana*. Bruguera, 1966, Barcelona.

Guia de la premsa de les comarques lleidatanes. Direcció General de Mitjans de Comunicació. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (1981).